

ČESKO-HEBREJSKÝ SLOVNÍK A HEBREJSKO-ČESKÝ

Nakladatel – Academia

Realizátor – Milon o.s.

1. Zaměření a rozsah slovníku

Cílovou představou je vytvoření praktického středně velkého slovníku o rozsahu zhruba 30 tisíc hesel (včetně ustálených slovních spojení, idiomů, atd.) v každém směru, který bude určen jak česky tak hebrejsky mluvícím uživatelům. Slovník by tak měl pokrýt běžně užívanou slovní zásobu psané i mluvené formy obou jazyků, zároveň však bude zahrnovat i základní terminologii z oblasti ekonomiky, obchodu, financí, práva, vědy (s důrazem na lékařství) a techniky (s důrazem na výpočetní techniku).

Od výše uvedeného "horizontální" (kvantitativního) rozsahu slovníku se bude odvíjet i jeho rozsah "vertikální" (kvalitativní). Na jednu stranu by měl překlad každého jednotlivého významu překládaného hesla uživateli poskytnout alespoň základní škálu "synonym" v cílovém jazyce. Překlad českého hesla **bohužel** tak bude zahrnovat "synonymní" hebrejské výrazy *le-caari* a *le-daavoni* (pro význam *je mi líto*) a "synonymní" výrazy *le-marbe hacaar*, *le-roa hamazal*, případně i *le-daavon halev* (pro význam *naneštěstí*)¹; podobně překlad hebrejského hesla *ashan* obsáhne česká "synonyma" **kouř** (při hoření) a **dým**. Na druhou stranu si však slovník neklade za cíl jednotlivá hesla z hlediska jejich potencionálních významů "stoprocentně vyčerpat". K českému heslu **kohoutek** tak nabídne překlady *berez* (u vodovodu), *hedek* (spoušť), případně i *tarnegol katan/cair* (malý/mladý kohout), bude však ignorovat *mifreket* (u zvířete), či *cemax mi-mishpaxat ciporniim* (rostlina); podobně u hebrejského hesla *xatifa* se čtenář dozví, že se jedná o **únos**, nikoliv však už o sportovní výraz označující **zachycení soupeřovy přihrávky v basketbale**.

2. Charakter slovníku a struktura hesla

Kromě výše nastíněného rozsahu a snahy o co největší praktičnost, bude charakter slovníku určovat i skutečnost, že čeština a hebrejšтина se liší co do směru grafického záznamu (čeština zleva doprava, hebrejšтина zprava doleva). V zájmu přehlednosti a rychlé orientace při vyhledávání hesel tak stěžejním principem při zpracování slovníku bude, že český a hebrejský text nebudou figurovat v jednom souvisle psaném odstavci. Na rozdíl od většiny českých dvoujazyčných slovníků, v nichž jsou hesla zpracována právě tímto způsobem, tzn. *do odstavců*, tak slovník bude mít sloupcovou úpravu, jak je běžné v hebrejských dvoujazyčných slovnících vycházejících v Izraeli².

Výhodou této strategie je už zmiňovaná přehlednost. Určitá nevýhoda naopak spočívá v tom, že slovníky zpracované tímto způsobem svou podstatou lépe slouží k "pasivnímu" než "aktivnímu" užívání: člověk v nich snadno najde přesný význam neznámého slova v cizím jazyce, avšak při vyhledávání vhodného cizojazyčného ekvivalentu pro slovo ve svém vlastním jazyce se může tu a tam zmýlit, pokud cizí jazyk dostatečně dobře nezná nebo si vyhledaný ekvivalent předem nenalistuje a "neověří" jako heslo v druhé části slovníku. Tento handicap vyvěrá z toho, že veškeré kontextové poznámky upřesňující význam slova se píšou výhradně v cílovém sloupci (ve sloupci obsahujícím překlady výchozího hesla), a tedy i v cílovém jazyce. Když proto hebrejsky mluvící mladík bude chtít své česky mluvící přítelkyni poslat pohlednici z výletu do Švédka a ve slovníku bude hledat, jak se

¹ Hebrejská slova, uváděná v textu jako ilustrační příklady, jsou přepisována latinkou. V samotném slovníku budou hebrejská hesla a hebrejské překlady českých hesel psána výhradně hebrejským písmem.

² Na jednu stranu knihy se vedle sebe vždy tisknou dva hebrejsko-cizojazyčné "dvou-sloupce".

česky řekne *keshet*, může se stát, že při své snaze o romantický popis prostředí, mimo jiné napíše: *Dnes ráno byl na obloze nádherný luk* (namísto **duha**).

Navzdory právě naznačené nevýhodě se "pasivní" pojetí slovníku založené na sloupcové úpravě jeví jako nejlepší. Jednak, jak už bylo řečeno, je přehledné; jednak by jeho problematičnost z hlediska "aktivního" užívání neměla být, vzhledem k zamýšlenému rozsahu slovníku, zas až tak citelná; jednak má uživatel vždy možnost ověřit si vyhledaný cizojazyčný výraz ve druhé části slovníku (nemluvě o tom, že potřeba takového ověřování může nastat i v opačném případě, tzn. v případě, kdy člověk užívá "aktivně" řešený slovník k "pasivnímu" porozumění cizímu jazyku³); a v neposlední řadě - ona česky mluvící přítelkyně přece nebude mít svého hebrejsky mluvícího mladíka kvůli jeho omylu o nic méně ráda. Naopak...Struktura hesla proto bude vypadat následovně:

struktura hesla (česko-hebrejská část)

český sloupec psaný zleva doprava				hebrejský sloupec psaný zprava doleva			
(a)	(b)	(c)	(d)	(e)	(f)	(g)	(h)
heslo¹	<i>obligatorní předložka / aktant</i>	<i>slovní druh</i>	(morf. nepravidelnost)	[הגיה]	(תיחום לשוני)	תרגום	(תיחום חרוץ לשוני)
(i)	příklad použití					תרגום	(j)
(k)	- ustálené slovní spojení obsahující heslo					(תיחום לשוני) תרגום	(l) - (חרוץ לשוני)
(m)	- víceslovný odborný termín obsahující heslo					תרגום	(n) - (חרוץ לשוני)
(o)	- idiom obsahující heslo						(p) - תרגום
(q)	heslo²	<i>obligatorní předložka / aktant</i>	<i>slovní druh</i>	(morf. nepravidelnost)		(תיחום לשוני) תרגום	(תיחום חרוץ לשוני)
	příklad použití					תרגום	
	- ustálené slovní spojení obsahující heslo					(תיחום לשוני) תרגום	(i) - (חרוץ לשוני)
	- víceslovný odborný termín obsahující heslo					תרגום	(n) - (חרוץ לשוני)
	- idiom obsahující heslo						(p) - תרגום

struktura hesla (hebrejsko-česká část)

český sloupec psaný zleva doprava				hebrejský sloupec psaný zprava doleva			
(h)	(g)	(f)	(e)	(d)	(c)	(b)	(a)
(nejazykové vymezení)	פְּרֵקְלָד	(jazykové vymezení)	[výslovnost]	(חריגה מורפולוגית)	סוג מילה	מילת יחס / ארגומנט	עֵרֶךְ¹
(j)	פְּרֵקְלָד					דוגמת שימוש	(i)
(l)	- (nejazykové) פְּרֵקְלָד (jazykové)					צרוף לשוני הכולל את הערך הראשי	(k)
(n)	- (nejazykové) פְּרֵקְלָד					מונח מקצועי הכולל את הערך הראשי	(m)
(p)	- פְּרֵקְלָד					מטבע לשון	(o)
(nejazykové vymezení)	פְּרֵקְלָד	(jazykové vymezení)		(חריגה מורפולוגית)	סוג מילה	מילת יחס / ארגומנט	עֵרֶךְ²
	פְּרֵקְלָד					דוגמת שימוש	
	- (nejazykové) פְּרֵקְלָד (jazykové)					צרוף לשוני הכולל את הערך הראשי	(k) -
	- (nejazykové) פְּרֵקְלָד					מונח מקצועי הכולל את הערך הראשי	(m) -
	- פְּרֵקְלָד					מטבע לשון	(o) -

³ Sloupcová úprava samozřejmě v principu umožňuje i "aktivní" zpracování slovníku (ve sloupcové úpravě může být slovník dokonce zpracován "aktivně" a "pasivně" zároveň). To by však znamenalo umístit každý jednotlivý význam (resp. překlad každého jednotlivého významu) překládaného hesla na samostatný řádek, čímž by se slovník jednak velmi prodloužil a jednak by výrazně pozbyl na přehlednosti.

Obě struktury jsou totožné, pouze zrcadlově převrácené; český text by tak bude v obou částech slovníku nalevo, hebrejský text napravo.

Obě struktury jsou "maximální" v tom smyslu, že ne vždy musí být plně využity; obligatorní jsou pro každé heslo pouze komponenty (a), (c), (g), a pro hebrejsko-českou část (e).

Obě struktury jsou "modulární" v tom smyslu, že komponenty (k), (m), (o), (q) a jim odpovídající překlady se mohou podle potřeby opakovat (jejich vzájemné pořadí by však mělo být zachováno); komponent (i) a jemu odpovídající překlad se navíc může nejenom opakovat, ale může být podle potřeby volně řazen pod kterýkoliv z komponentů (a), (k), (m), (o), (q).

3. Heslář

Ambicí projektu není vytvořit originální český a hebrejský heslář – seznam českých a hebrejských hesel, která bude slovník obsahovat. Základem práce je předem daný heslář, jenž je v případě potřeby průběžně modifikován. Práce na česko-hebrejské části slovníku vychází z hesláře *Česko-lotyšského slovníku* (Nikulceva 2006) poskytnutého profesorem Františkem Čermákem z Ústavu Českého národního korpusu v Praze. Práce na hebrejsko-české části slovníku se opírá o *Lexicon hebrejského jazyka* Centra pro počítačové zpracování hebrejštiny (The Knowledge Center for Processing Hebrew) poskytnutého profesorem Alonem Itaiem z Technionu v Haifě.

4. Předpokládaný objem práce a finanční rozpočet

Vlastní práce

Kontrola a adaptace výchozích heslářů – 400 pracovních hodin/100Kč	40 000,- Kč
Překlad – 13 500 pracovních hodin/120Kč (cca 18min na heslo)	1 620 000,- Kč
Kontrola překladu – 7 000 pracovních hodin/120Kč (cca 9min na heslo)	840 000,- Kč
Jazyková asistence a supervize – 4 000 pracovních hodin/120Kč (cca 5min na heslo)	480 000,- Kč
Redakční korektury a punktace hebrejštiny – 500 pracovních hodin/120Kč	60 000,- Kč
Celkové pracovní náklady	3 040 000,- Kč

Další náklady

Činnost spojená s organizačně-finančním zajištěním projektu	250 000,- Kč
Odborné materiály	60 000,- Kč
Příprava softwaru	50 000,- Kč
Ostatní výdaje	100 000,- Kč
Další náklady celkem	460 000,- Kč

Celkové náklady spojené s přípravou díla **3 500 000,- Kč**

Náklady spojené s vydáním 400 000,- Kč

Náklady celkem **3 900 000,- Kč**